

DEN PUNKTLIGE MANNEN OG TIDEN

Linn Ullmanns «De urolige» er en bok om en far og en datter. Fortellingen spenner over hundrevis av sider i en jevn, drømmeaktig tone, et grep som fungerer over all forventning.

BJØRN GABRIELSEN

LINN ULLMANNs forrige roman, «Det dyrebare», var en mørk, nesten gotisk fortelling ispedd noen humoristiske, men allikevel ikke malplasserte passuser. «De urolige» er en helt annerledes bok med et helt annet premiss. Den er lyrisk og tilsynelatende selv-sikkert selvbiografisk. Grensesnittet mellom det rent dokumentariske og det mer litterære vil interessere mange, men «De urolige» kan like gjerne leses uten hensyn til dette.

SOMMER. Bokens navnløse hovedperson fødes utenfor ekteskap, hennes far er regissør og moren skuespiller. Hver sommer tilbringer «jenta», som hun oftest kalles, hos faren på Fårö i Sverige. Sett utenfra og med det voksne menneskets øyne, kan disse somrene virke eksotiske og eksepsjonelle. Faren har en slags norrøn høvdingposisjon som ikke lenger er så vanlig (om den noen gang har vært det), jenta har åtte halvøsken og hver dag, unntatt søndag, vises det film i låven.

Helt uten koketteri klarer Ullmann å alminneliggjøre denne sommermagien, i intensitet er den den samme som andre barn kunne opplevd under mer statistisk normale omstendigheter. Forfatteren nevner en amerikansk sheriff, som sier hans etterforskning av et barnedrap vanskeliggjøres av at lyshårede småpiker ligner på andre lyshårede småpiker. Men, sier fortellerstemmen, det synes ikke lyshårede piker selv. Det er jeg-et som avgjør hvordan man husker sine barndomssomre.

ORDENE GLIPPER. Jenta og faren blir enige om en bok, «prosjektet». Hun skal ta opp samtaler med ham. Dette skjer omtrent samtidig som faren begynner å lete etter ord, han klager selv på at hukommelsen svikter, selv om hun forsikrer ham om at hukommelsen hans er bedre enn hennes.

Samtalene, det som kanskje var tenkt å være stammen til en bok, utgjør bare en liten del av side-

ne i «De urolige», men de er sentrale i den forstand at resten av boken utgjøres av beskrivelser av hvordan de ble til, av hvilke minner de utløser.

REGLENE. Et motiv som går igjen, er farens punktlighet og regelmessighet. Jeg-personen finner et «register» der hennes mor og far har prøvd å lage retningslinjer for seg selv og hverandre. Det er en slags alkymistiske notater, poetiske for den som ser dem helt utenfra. «Ikke rive ned hennes hjemmelagde trygghet og spe på litt.»

På en merkelig, sår måte er «De urolige» en slags hyllest til avstanden mellom foreldre og barn. Når barn skriver om sine foreldre, kan det fort gli over i anklagens form. Ullmann dveler i stedet ved utilgjengeligheten på en måte som gir interessante betraktninger. For ingen slipper unna. Når jeg-personen trenger hjelp med lydopptageren hun brukte til samtaler, spør hun sin egen sønn om hjelp. Han er oppgitt over hennes tekniske hjelpeløshet, og hun spør seg selv når han begynte å snakke til henne med en voksen manns stemme.

Fortellerstemmens store kapasitet for øm erindring kommer raskt til å slite ut enkelte lesere. Men mange vil se en formsikker og overbevisende fortelling om hukommelse, tilhørighet og foreldre.

bjorn.gabrielsen@dn.no

Les portrettet med Linn Ullmann på side 30

LINN ULLMANN
«DE UROLIGE»
Oktober, 410 side

SHAKESPEARE OG KOMPANI

Jeanette Winterson gir «Vintereventyret» en leken, oppjaget og ektefølt vri i ny Shakespeare-serie fra profilerte forfattere.

SUSANNE HEDEMANN HIORTH

JO NESBØ skal skrive «Macbeth», Gillian Flynn «Hamlet», mens Edward St. Aubyn, ekspert på grusom, britisk overklasse, tar for seg familiedramaet «King Lear». I anledning 400-årsjubileet for Shakespeares død i 2016, har Hogarth-serien invitert forfattere til å gjenfortelle Shakespeare i romanform.

Først ut er britiske Jeanette Winterson. Uten å nøle valgte hun «Vintereventyret» som inspirasjonskilde for romanen «Et gap i tiden». Halvt tragedie og halvt komedie, med pussige sammentreff og en statue som blir levende i sluttscenen, krever stykket en viss innsats om publikum skal kjøpe det. Handlingen er flyttet fra Sicilia og Böhmen (der Shakespeare muligens med overlegg plasserte en kyst), til dagens London og New Bohemia, en versjon av New Orleans.

TO VERSJONER. Winterson er kjent for fjorårets selvbiografi «Hvorfor være lykkelig når du kan være normal?», som igjen slekter på debutromanen «Ikke bare appelsiner». I begge bøkene vokser en jente opp som adoptivbarn i et strengt kristent hjem, som hun blir nødt til å forlate når hun forelsker seg i en kvinne som 16-åring.

Winterson legger ikke skjul på at Shakespeares «Vintereventyret», med sin forsikring om at «Det som er tapt, skal bli funnet», lenge har hatt stor betydning for henne. Coverversjonen hennes fokuserer særlig på unge Perdita, som forsvinner som spedbarn og blir oppdratt av andre etter et sjalusidrama mellom faren, kongen av Sicilia, og moren Hermione, som feilaktig mistenkes for å ha blitt gravid med farens gamle venn fra Böhmen. I Wintersons samtidsroman er kongen av Sicilia blitt den kyniske finanstoppen Leo, som spionerer på sin kone, den franske sangerinnen MiMi, med webkamera. Ungdomsvennen Xeno er dataspilldesigner med slackerfortid, og i denne versjonen mer enn antydes en tidligere erotisk tiltrekning også mellom de to mennene.

SOMMERSAMTALER.

Avstanden mellom foreldre og barn blir et interessant tema i Linn Ullmanns både lyriske og selvbiografiske bok.

NY VERSJON.

Jeanette Wintersons samtidsversjon av Shakespeares «Vintereventyret» er innom Londons finansmiljø og den oppdiktede New Bohemia.